

*Петруненко Я. В.,**доктор юридичних наук, професор,
старший науковий співробітник відділу проблем модернізації
господарського права та законодавства
Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ СТИМУЛЮВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Анотація. Досліджено європейський досвід правового регулювання у сфері стимулювання розвитку малого підприємництва та визначено можливі напрями його використання в законодавстві України. Виявлені сучасні проблеми, які стоять на заваді розвитку малого підприємництва в Україні. Обґрунтовано важливе значення малого підприємництва для розвитку економіки як України, так і європейських держав.

Автором охарактеризовано господарсько-правові засоби, за допомогою яких у таких європейських державах як Великобританія, Німеччина, Польща, Франція та інші, забезпечується розвиток та надається державна підтримка малому підприємству. Зокрема, встановлено, що у переважній більшості європейських держав застосовуються податкове стимулювання малого підприємництва, державне фінансування малих підприємств, які здійснюють окремі соціально важливі види господарської діяльності.

Окремо у статті висвітлено питання щодо досвіду європейських держав у сфері здійснення підтримки суб'єктів малого підприємництва в умовах світової пандемії COVID-19 та вимушеного карантину. Зокрема, встановлено, що більшість європейських держав запровадили податкові канікули, а також пряме державне фінансування частини витрат малих суб'єктів господарювання на оплату праці працівників, деякі інші витрати на час вимушеного простою.

Крім того, проведено порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України у сфері регулювання питань щодо надання державної підтримки малим суб'єктам господарювання.

З урахуванням проведеного порівняльно-правового аналізу законодавства країн Європейського Союзу та України у цій сфері автором розроблено пропозиції щодо напрямів удосконалення механізму стимулювання малого підприємництва в Україні. Зокрема, автор дійшов до висновку про необхідність у Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» визначення основних засад інформування суб'єктів малого підприємництва про доступність тих чи інших видів державної підтримки та джерела їх отримання; закріплення положення про засади розробки та реалізації регіональних програм підтримки суб'єктів малого підприємництва.

Ключові слова: європейський досвід, мале підприємство, розвиток, господарське законодавство, правове регулювання.

Постановка проблеми. Запроваджена у нашій країні Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р, вказує, що мале і середнє підприємство в Україні тривалий час функціонує в складних умовах соціально-економічного розвитку; значний негативний вплив мали і накопичені системні диспропорції, що призвело до девальваційних та інфляційних процесів [1].

Водночас, саме мале підприємство у більшості європейських держав, включаючи й Україну, складає основу соціально-економічної стабільності та ефективності національної економіки. Саме через те у країнах Європейського Союзу значна увага приділяється наданню державної підтримки розвитку малого підприємництва, і їх досвід у цьому питанні може бути корисним і для удосконалення господарського законодавства України.

Стан дослідження. Окремі питання світового досвіду надання державної підтримки малого підприємництва досліджували такі науковці як З.С. Варналій, Т.С. Гудіма, Н.М. Заярна, Д.В. Зятіна (Лічак), Л.І. Купчення, К.С. Лебодкін, О.Е. Лілємає, В.К. Малолітнева, Т.В. Некрасова, Я.В. Рогінська, Д.Ю. Сіюшов, Д.В. Слинко, Т.Л. Томнюк, В.А. Устименко, І.М. Феофанова, С.М. Черненко, Д.О. Черніков, І.Є. Шайдюк, О.М. Шмігач та інші. Деякі аспекти цього питання досліджувались й автором цієї статті [2; 3; 4]. Разом з тим, у вітчизняній науці господарського права недостатньо наукових робіт, присвячених актуальному європейському досвіду використання господарсько-правових засобів підтримки малого підприємництва, що пояснює увагу автора до цієї теми та обґрунтовує актуальність даної наукової статті.

Метою статті є проведення науково-правового аналізу європейського досвіду правового регулювання у сфері стимулювання розвитку малого підприємництва та визначення на підставі цього аналізу напрямів використання такого досвіду в законодавстві України.

Виклад основного матеріалу. Як було зауважено, мале підприємство складає основу економічного розвитку у багатьох європейських державах, включаючи Україну. Зокрема, як зазначається з цього приводу в Європейській хартії малих підприємств [5], малі підприємства – це основа європейської економіки. Вони є ключовим джерелом робочих місць і благодатним ґрунтом для бізнесових ідей, у зв'язку з чим зусилля Європи з відкриття нової економіки матимуть успіх тільки за

умови, якщо малий бізнес буде висунутий на перше місце в порядку денному.

При цьому, не зважаючи на важливе значення малого підприємництва для економічного розвитку, саме такі суб'єкти, з огляду на незначний розмір їх статутного капіталу, обігових коштів тощо, якраз і виявляються найбільш чутливими до різноманітних правових, соціально-економічних та інших змін. Це змушує держави всіляко підтримувати малих суб'єктів господарювання.

Розробники Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року за результатами ґрунтовного аналізу стану та тенденцій розвитку малого підприємництва в Україні виявили наступні основні проблеми у зазначеній сфері:

відсутність налагодженої та ефективної координації дій заінтересованих сторін;

неузгодженість державної політики у сфері розвитку підприємництва;

нестабільне та непередбачуване регуляторне середовище, в якому функціонують суб'єкти малого і середнього підприємництва;

відсутність взаємодії між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування щодо розв'язання поточних проблем малого і середнього підприємництва [1].

Наведене свідчить про те, що хоча профільним законодавством України [6] і визначені деякі засоби надання державної підтримки суб'єктам малого підприємництва, однак такі засоби виявляються не достатньо ефективними у зв'язку з відсутністю узгодженості між органами державної влади та місцевого самоврядування, відсутністю єдиної державної стратегії у цьому напрямку, а також недостатньою розробленістю механізму реалізації деяких державних програм підтримки суб'єктів малого підприємництва.

Досліджуючи досвід деяких європейських держав у зазначеній сфері, передусім, слід зауважити, що з метою ефективного розвитку малого підприємництва в Європі діє прийнятий Комісією Європейських Спільнот у Брюсселі 25 червня 2008 р. Акт з питань малого бізнесу для Європи [7]. Він є основою політики Європейського Союзу з питань функціонування малих і середніх підприємств і спрямований на удосконалення механізму малого підприємництва в Європі, спрощення регуляторного середовища для нього, усунення перешкод для його розвитку [8, с. 110].

Таким чином, злагоджені дії країн Європейського Союзу у напрямку розвитку та підтримки малого підприємництва є основою для формування ефективної державної політики у цій сфері.

Розглядаючи досвід окремих європейських держав у сфері правового регулювання надання державної підтримки суб'єктам малого підприємництва, слід зазначити, що у більшості європейських держав прийнята програмно-планова форма державної підтримки. Тобто державні органи розробляють відповідні програми, які мають враховуватися під час бюджетного планування. Деякі з таких програм носять постійний, а деякі – тимчасовий (з визначеним періодом дії) характер.

Наприклад, у Великобританії розробляються такі програми надання фінансової допомоги малому підприємству: Схема сприяння створенню підприємств, яка передбачає допомогу

безробітним, що мають намір розпочати власну справу; Програма гарантування кредитів, яка поширюється на 70-80% та надається малому бізнесу банками; програми допомоги молоді у створенні та розширенні власної справи; програми допомоги місцевій владі у розвитку малого підприємництва на місцях [8, с. 111].

Цікавим є досвід у сфері розробки та реалізації державних програм підтримки суб'єктів малого підприємництва у Польщі. У цій державі реалізація відповідних програм забезпечується союзними фондами, кошти яких, крім всього іншого, призначені і на підтримку малого бізнесу. Розпорядником цих коштів виступає Міністерство регіонального розвитку. Окрім того, слід також зазначити, що у Польщі значна увага приділяється республіканським програмам, які запроваджуються як через окремі міністерства, так через установи нижчого рівня, як наприклад, урядові агентства [9, с. 116].

Однак, рекордсменом за кількістю державних програм підтримки суб'єктів малого підприємництва виявилась Німеччина, яка запустила 200 програм підтримки малого та середнього бізнесу під загальною назвою «Mittelstand», які передбачають виділення на кредитування таких підприємств 15,5 млрд. євро щорічно. Для інвестиції в розвиток компанії (якщо фірма існує не більше 3 років на німецькому ринку) є можливість отримати кредити до 500 тис. євро від державного банку до 90% суми необхідних інвестицій. Погодження щодо видачі кредиту здійснюється державним банком, а тому у випадку нездатності виплатити кредит державний банк зобов'язаний погасити кредитний борг тому банком, який видав кредит [10, с. 529].

Значна кількість постійно діючих програм державної підтримки суб'єктів малого підприємництва сприяє у багатьох випадках самозайнятості населення та зниженню таким чином рівня безробіття, розвитку конкуренції та попередженню монополізму тощо. При цьому, цільова спрямованість державної програми, завдання якої чітко визначені у самій програмі, дозволяє сприяти розвитку малого підприємництва саме у тих галузях економіки, які цього найбільше потребують відповідно до прийнятої у державі економічної політики.

Необхідно зазначити, що в Україні державні програми підтримки малого підприємництва діють здебільшого у сфері сільськогосподарської діяльності. Зокрема, у цій сфері переважно на постійній основі діють такі програми як:

бюджетна дотація для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції;

часткова компенсація вартості сільгосптехніки та обладнання;

державна підтримка фермерських господарств.

Також діє програма Державної служби зайнятості «Власна справа» [11] із надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу.

Поряд з державними програмами в Україні також відомі деякі зарубіжні програми, зокрема діяли програми Європейського Союзу EU SURE (EU Support to Ukraine to Re-launch the Economy), «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу» (COSME) на 2014-2020 роки, міжнародні кредитні програми тощо. На даний момент актуальними [12] є наступні:

(1) Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» (вона підтримує стартапи й малі та середні підпри-

емства з метою підвищення їх конкурентоспроможності на внутрішньому ринку України та на міжнародних ринках, допомагає у розбудові спрощеного та прозорого бізнес-клімату, а також забезпечує українські компанії можливостями скористатись перевагами міжнародної торгівлі; проект реалізовує грантові програми для підтримки безперервності та відновлення бізнесу, для малих та середніх жіночих та сімейних підприємств, для підтримки експортних альянсів);

(2) Проект «Розвиток малих та середніх підприємств: Економічна інтеграція внутрішньо переміщених осіб та відновлення бізнесу» (проект започатковано Міжнародною організацією з міграції та Агентством ООН з питань міграції, він фінансується Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) через Банк розвитку KfW та являє собою грантову програму для українського мікро- та малого бізнесу; основна мета грантової програми полягає у підтримці економіки України шляхом відновлення робочих місць та виробництва, а також задоволення попиту населення на критично важливі товари та послуги);

(3) Проект «Застосування та імплементація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною у сфері торгівлі / EU4Business: конкурентоспроможність та інтернаціоналізація малого та середнього підприємництва» (реалізується за кошти Європейського Союзу та Уряду Німеччини, основна мета полягає у покращенні інституційних та регуляторних умов на місцевому і національному рівнях для підвищення конкурентоспроможності малого бізнесу, який бажає працювати на європейських ринках; проект передбачає як грантові ініціативи, так і надає експертну, консультативну підтримку);

(4) Програма «Fit for Partnership with Germany» (проект дає змогу українським підприємцям підвищувати професійні компетенції у сфері ведення бізнесу, набувати нових компетенцій для здійснення зовнішньоекономічної діяльності, встановлювати ділові контакти з німецькими та іншими іноземними партнерами, а також сприяти просуванню української продукції та послуг на міжнародних ринках).

У європейських державах програми підтримки малого підприємництва ефективно часто поєднуються з іншими засобами державної підтримки, які застосовуються у тому числі за сприяння громадських організацій, усіляких фондів розвитку тощо.

Зокрема, приміром, в Іспанії важливе значення відіграють регіональні та галузеві громадські об'єднання підприємців, а також функціонує велика кількість суб'єктів, покликаних захищати інтереси підприємців. За підтримки агентств регіонального розвитку в Іспанії були створені технологічні парки, бізнес-інкубатори, промислові полігони, які спрямовані сприяти розвитку підприємництва. Іспанія приділяє значну увагу впровадженню інновацій у розвиток малого підприємництва [13, с. 1028].

Крім того, в Іспанії активно запроваджуються інші форми недержавної фінансової підтримки суб'єктів малого бізнесу шляхом створення товариств взаємного гарантування за кошти добровільних внесків підприємців. Метою таких товариств є надання гарантій банкам за своїх членів при отриманні кредитів. У випадку нестачі власних коштів уряд Іспанії надає товариствам фінансову допомогу [14].

До інших засобів державної підтримки суб'єктів малого підприємництва відносяться фіскальні пільги, надання державних гарантій при отриманні суб'єктами господарювання

банківських кредитів, створення спеціальних умов для участі суб'єктів малого підприємництва у публічних закупівлях тощо. Такі механізми передбачені та успішно діють у Німеччині, Польщі, Франції, інших європейських державах.

Зокрема, у Польщі прийнято Закон про малий бізнес, який визначає такі ключові принципи державної підтримки суб'єктів малого підприємництва: 1) створити середовище, в якому підприємці та сімейний бізнес будуть процвітати, а підприємство буде винагороджено; 2) переконатися, що чесні підприємці, які збанкрутували, швидко отримають другий шанс; 3) встановити правила регулювання відповідно до принципу «Спочатку подумай про мале»; 4) змусити органи влади реагувати на потреби суб'єктів малого підприємництва; 5) адаптувати громадські інструменти до потреб суб'єктів малого підприємництва: сприяння участі малих і середніх підприємств у державних закупівлях та ефективному використанню можливостей державної допомоги тощо [15, с. 82].

Слід сказати, що в Україні профільним Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [6] також передбачено цілу систему засобів державної підтримки, включаючи фіскальні та кредитні пільги. Разом з тим, механізм застосування деяких з цих засобів залишається неурегульованим, хоча буде справедливо вказати на певні позитивні зрушення у цій сфері.

Так, 24 січня 2020 р. постановою уряду затверджено Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва [16], який визначає умови, критерії та механізм надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва (мікро-, малого, середнього та великого підприємства) шляхом здешевлення вартості кредитів. До того було утворено *Офіс розвитку малого і середнього підприємництва* [17] (з метою сприяння, зокрема: розвитку державно-приватного діалогу з питань розвитку підприємництва; формуванню інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва; розробленню програм підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва тощо), а також *Координаційну раду з питань розвитку мікропідприємництва та малого підприємництва* [18] (основними завданнями якої є, з-поміж інших: підготовка стратегічних рішень щодо проведення реформ у сфері сприяння розвитку мікро- та малого підприємництва; підготовка рекомендацій та пропозицій щодо формування і реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку мікро- та малого підприємництва; визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань щодо сприяння розвитку мікро- та малого підприємництва тощо).

Також 19 квітня 2020 р. набула чинності нова редакція Закону України «Про публічні закупівлі» [19], відповідно до якої було запроваджено новий вид закупівлі – спрощену закупівлю, порядок здійснення якої розповсюджується на закупівлі товарів, робіт і послуг, вартість яких дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень та є меншою за вартість, що встановлена в пунктах 1 і 2 ч. 1 ст. 3 Закону. Передбачалося, що такі зміни передусім сприятимуть розширенню можливостей для малого підприємництва щодо участі у публічних закупівлях.

Особливе значення у системі засобів державної підтримки суб'єктів малого підприємництва в європейських державах має також залучення таких суб'єктів до сфери інноваційного розвитку.

Наприклад, у Польщі високий рівень конкуренції і боротьба за ринки зумовлює малі підприємства широко впроваджувати інновації та підвищувати свій потенціал, для чого передбачені такі заходи: спрощення процедури створення нових підприємств та інфраструктури для їх роботи; сприяння більш інтенсивному фінансуванню діючих малих підприємств; податкові пільги на вкладення засобів у розвиток малого підприємства.

У науковій літературі також зазначається, що у європейських країнах (Великобританії, Німеччині, Франції, Польщі тощо) утворюються та активно розвиваються інноваційні центри, завданням яких є: обмін науково-технічною та економічною інформацією, надання консультацій з питань інноваційного проектування, можливостей фінансування і використання структурних фондів ЄС; пошук і посередництво іноземних та проектних партнерів; організація та проведення семінарів з питань інноваційної діяльності, впровадження інновацій на підприємствах, можливостей фінансування і залучення коштів програм технічної допомоги ЄС тощо [20, с. 250].

Порівнюючи європейський досвід з досвідом України у цій сфері, варто зауважити, що у нашій державі не достатньо уваги приділяється інформуванню суб'єктів господарювання про існуючі державні програми та інші засоби державної підтримки суб'єктів малого підприємства. При цьому, завдання щодо сприяння забезпеченню громадськості інформацією щодо можливостей та підтримки підприємства в Україні покладено на Офіс розвитку малого і середнього підприємства [17]. Однак, слід констатувати, що крім стислої інформації на офіційному веб-сайті Міністерства економіки України [12] та «Маркетплейсу фінансових можливостей для бізнесу» на порталі «Дія.Бізнес» [21] будь-яка додаткова інформаційно-роз'яснювальна робота серед суб'єктів малого підприємства з приводу доступних напрямків державної підтримки та способів їх отримання майже не ведеться.

У межах даного дослідження не можна обійти увагою актуальне питання державної підтримки малого бізнесу в умовах світової пандемії COVID-19, внаслідок якої більшість суб'єктів малого підприємства опинилися у вкрай складному становищі.

Для зниження негативного впливу на суб'єктів малого підприємства у Франції, Великобританії й Німеччині ухвалили нові закони про COVID-19, основною метою яких є вжиття деяких додаткових заходів підтримки суб'єктів малого підприємства [22].

Німеччина ухвалила низку соціальних пакетів з підтримки підприємств у період пандемії на загальну суму понад 750 млрд. євро. Для допомоги малому бізнесу закладалося 156 млрд. євро, які передбачали, серед іншого, скорочення податкових надходжень на 33,5 млрд. євро через податкові канікули, а 50 млрд. євро виділялися на підтримку самозайнятих громадян та малих підприємств. Уряд Великобританії послабив законодавство про банкрутство, щоб підприємства, які були не спроможні погасити борги через падіння економіки на тлі карантину, могли продовжувати діяльність. Зазначені зміни дозволили британським компаніям-боржникам отримувати і здійснювати поставки. Також було суттєво знижено облікову ставку, майже у 3 рази – з 0,75% до 0,25% [23].

В нашій державі також було прийнято спеціальний Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів Ук-

раїни, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» [24], який, однак, очікувань малого бізнесу не виправдав, оскільки крім послаблень щодо сплати ввізного мита та оподаткування на деякі лікарські засоби та медичні препарати конкретних заходів державної підтримки для суб'єктів малого підприємства, на жаль, не передбачав.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, по результатах проведеного дослідження представляється можливим сформулювати деякі узагальнюючі висновки.

Зокрема, однозначно можна зробити висновок про те, що Україною здійснено певні кроки на шляху до приведення національного законодавства у сфері державної підтримки малого підприємства до правил і стандартів Європейського Союзу. Так, прийнято Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємства, який визначає умови, критерії та механізм надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємства (мікро-, малого, середнього та великого підприємства), утворено Офіс розвитку малого і середнього підприємства, а також Координаційну раду з питань розвитку мікропідприємства та малого підприємства.

Разом з тим, на відміну від європейських держав, в Україні недостатня увага приділяється регіональним програмам підтримки малого підприємства, а між різними державними органами, органами місцевого самоврядування відсутній єдиний уніфікований підхід у сфері розробки та реалізації державних програм підтримки малого підприємства, так само й відсутній правовий механізм використання деяких визначених Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємства в Україні» засобів державної підтримки малих суб'єктів господарювання.

З урахуванням досвіду окремих європейських держав у цій сфері та для підвищення ефективності механізму надання державної підтримки суб'єктів малого підприємства в Україні доцільно розробити порядок реалізації таких видів державної підтримки як залучення суб'єктів малого підприємства до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, сприяння розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємства та ін.; у Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємства в Україні» визначити основні засади інформування суб'єктів малого підприємства про доступність тих чи інших видів державної підтримки та джерела їх отримання; закріпити положення про засади розробки та реалізації регіональних програм підтримки суб'єктів малого підприємства, а також передбачити порядок узгодження дій державних органів, органів місцевого самоврядування у цій сфері.

Література:

1. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємства в Україні на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-p#Text>
2. Петруненко Я.В. Податкова пільга як засіб державного регулювання господарської діяльності: порівняльно-правовий аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду. *Правова держава*. 2018. № 32. С. 93-100.
3. Петруненко Я.В. Зарубіжний досвід регулювання публічних закупівель як господарсько-правового засобу забезпечення ефектив-

- ного використання державних коштів. *Правова держава*. 2019. № 34. С. 23-28.
4. Петруненко Я.В. Проблеми забезпечення ефективного використання державних коштів: господарсько-правовий аспект: Монографія. К.: Вид-во «Ліра-К», 2019. 416 с.
  5. Європейська хартія малих підприємств: Міжнародний документ від 19 червня 2000 р. (офіційний переклад). *База даних «Законодавство України»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_860
  6. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4618-VI. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
  7. Акт з питань малого бізнесу для Європи. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/business-friendly-environment/small-business-act_en
  8. Пукало О.П. Зарубіжний досвід розвитку та підтримки малого підприємництва та його використання в Україні. *Управління розвитком*. 2017. № 3-4. С. 108-114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2017_3-4_17
  9. Капітан В.О. Зарубіжний досвід формування державної стратегії розвитку малого бізнесу задля забезпечення зайнятості населення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 4. С. 115-119.
  10. Томнюк Т.І. Зарубіжний досвід підтримки малого бізнесу: уроки для України. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. № 16. С. 527-533.
  11. Мікрогрант «Власна справа». *Офіційний веб-сайт Державної служби зайнятості*. URL: <https://www.dcz.gov.ua/storinka/mikrogrant-vlasna-sprava>
  12. Розвиток підприємництва. Можливості для бізнесу від партнерів з розвитку. *Офіційний веб-сайт Міністерства економіки України*. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=2ce162f7-5840-487b-8ef1-9c65fc1b1d9b&title=Mozhливо stiDliaBiznesuVidPartnerivZRoZvitku>
  13. Шмігач О.М. Євроінтеграційні процеси у сфері підприємницької діяльності в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 11(51). С. 1026-1030.
  14. Чуй І.Р., Мицак О.В. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: Навч. посіб. Львів: Видавництво ЛКА, 2015. 264 с.
  15. Бондарчук М.Ю. Системи підтримки малого підприємництва в Україні та в Республіці Польща. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 9. Ч. 1. С. 80-84.
  16. Про надання фінансової державної підтримки: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-п#Text>
  17. Про утворення Офісу розвитку малого і середнього підприємництва при Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 16 жовтня 2018 р. № 1500. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1500731-18#n14>
  18. Про утворення Координаційної ради з питань розвитку мікропідприємництва та малого підприємництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2019 р. № 892. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2019-п#Text>
  19. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель: Закон України від 19 вересня 2019 р. № 114-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-20#Text>
  20. Черненко С.М. Зарубіжний досвід розвитку малого підприємництва в контексті інноваційного розвитку економіки. *Економічні інновації*. 2011. Вип. 45. С. 243-252.
  21. Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу. *Дія.Бізнес*. URL: <https://business.diiia.gov.ua/marketplace/finansuvanna>
  22. Берешак В. Як уряди різних країн підтримують бізнес під час пандемії. *ThePage*. URL: <https://thepage.ua/ua/exclusive/covid-19-yak-u-riznih-krayinah-pidtrimuyut-biznes>
  23. Губарева В. Як уряди різних країн підтримують бізнес під час карантину? *Рубрика*. URL: <https://rubryka.com/article/state-support-business>
  24. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17 березня 2020 р. № 530-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>

Petrunenکو Ia. European experience of legal regulation in the field of small business stimulation: comparative legal analysis

Summary. The article examines the European experience of legal regulation in the field of stimulating the development of small business and identifies possible areas of its use in the legislation of Ukraine. Modern problems that hinder the development of small business in Ukraine have been identified. The importance of small business for the development of the economy of both Ukraine and European countries is substantiated.

The author describes the economic and legal means by which in such European countries as Great Britain, Germany, Poland, France and others, development is provided and state support is provided to small businesses. In particular, it has been established that in the vast majority of European countries tax incentives for small business and state financing of small enterprises engaged in certain socially important economic activities are used.

The article covers the experience of European countries in the field of supporting small businesses in a global COVID-19 pandemic and forced quarantine. In particular, it was found that most European countries have introduced tax holidays, as well as direct state funding of part of the costs of small businesses to pay employees, and some other costs of forced downtime.

A comparative legal analysis of the legislation of the European Union and Ukraine in the field of regulation of state support for small businesses.

Taking into account the comparative legal analysis of the legislation of the European Union and Ukraine in this area, the author has developed proposals for improving the mechanism of stimulating small business in Ukraine. In particular, the author came to the conclusion that the Law of Ukraine "On Development and State Support of Small and Medium Enterprises in Ukraine" defines the basic principles of informing small businesses about the availability of certain types of state support and sources of their receipt; consolidating the provisions on the principles of development and implementation of regional programs to support small businesses.

Key words: European experience, small business, development, economic legislation, legal regulation.